

Dr Joanna Nawrocka

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

**KAROLI GASPAR UNIVERSITY
OF REFORMED CHURCH
W PROGRAMIE ERASMUS+.
REFLEKSJE**

Program ERASMUS trwający od 1987 roku, w roku 1995 został wcielony do Programu Socrates. W 2014 roku zapoczątkowano nową edycję Programu ERASMUS, która zakończy się w roku 2020. Prócz odwołania do imienia myśliciela i uczonego Erazma z Rotterdamu (1465-1536) – pracującego w różnych krajach – nazwę programu można odczytać jako akronim *EuRopean Community Action Scheme for the Mobility of University Students*. Z programu korzystają nie tylko studenci studiujący lub realizujący praktykę w zagranicznej uczelni, ale także nauczyciele akademicy i pracownicy administracji. Wszyscy wykonują pracę, na której najlepiej się znają – nauczyciele uczą i wyjaśniają wyniki badań empirycznych, studenci studiuja, pracownicy administracji szkolą się i innych. Na mocy dwustronnych umów i programu obowiązującego do 2020 Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku współpracuje z wyższymi uczelniami na terenie Czech, Słowacji, Hiszpanii, Bułgarii, Portugalii, Rumunii, Turcji, Węgier, Litwy, Łotwy, Słowenii i Chorwacji.

Pobyty, praca, wykłady

Od początku swojej pracy dla Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku uczestniczę w Programie, promując Uczelnię i prowadzone w niej badania psychologiczne. W roku akademickim 2015/2016 zostałam zaproszona do prowadzenia

wykładów przez Karoli Gaspar University of the Reformed Church z Budapesztu na Węgrzech. Zgodnie z regulami *Staff Mobility for Teaching – Mobility Agreement* – dokumentu zawierającego treści i cele przygotowanych wykładów, zaakceptowanego przez stronę goszczącą i wysyłającą, zobowiązałam się do zrealizowania 8 godzin wykładów. Wyruszyłam 3 kwietnia, wróciłam 9 kwietnia. Podczas pięciu dni (od 4 do 8 kwietnia) spędzonych na węgierskiej uczelni przedstawiłam dwa cykle wykładowe. Na każdy cykl zaplanowałam cztery godziny tak, by w razie potrzeby lub konieczności, przygotowane treści omówić w ciągu czterech dwugodzinnych zajęć. Okazało się to bardzo roztropne. Pierwszy cykl zawierał przegląd refleksji teoretycznej i badań empirycznych z zakresu psychologii rodzaju i przywództwa, drugi – z geropsychologii w ujęciu psychologii społecznej, w której się specjalizuję. Ponadto uczestniczyłam w dyskusjach z pracownikami naukowo-dydaktycznymi, studentami i koordynatorami Programu ERASMUS+. W czasie dyskusji omawiano zarówno psychologiczne badania empiryczne, jak i doświadczenia dydaktyczne oraz naukowe. Rozmowy i prace były ciekawe, studenci i pracownicy zaangażowani i kompetentni, a ich angielszczyzna tak swobodna i poprawna, że moje zmęczenie spowodowane przemieszczaniem rozległego Budapesztu – uczelnia ma budynki położone w różnych i odległych od siebie częściach miasta – dawało się mniej we znaki.

Tradycja szkół ewangelików reformowanych

Karoli Gaspar University of the Reformed Church, który ma siedziby w Budzie i Peszcie, jest wyjątkowym Uniwersytetem w najlepszym znaczeniu tego słowa. Jest stary i nowy zarazem. Stary, ponieważ kontynuuje tradycje Uczelni założonej w 1855 i tak dobrze rozwijającej się, że węgierski parlament przyznał jej znaczące subwencje w roku 1900. Nowy, ponieważ w obecnym kształcie został powołany w 1993, osiągając sukces dzięki wysokiej jakości kształcenia i wysokim standardom naukowo-badawczym. W 2000 roku sukces Uniwersytetu docenił Węgierski Komitet Akredytacyjny wyposażając szkołę w granty, które przyczy-

niły się do rozwoju uczelni. JM Rektor Prof. Dr. Peter Balla kieruje obecnie Uczelnią.

Rektorat i Biuro Programu ERASMUS+ dla studentów i nauczycieli akademickich znajdują się przy placu Kalwińskim w uroczej kamienicy dawnego zajazdu – Domu pod Dwoma Lwami. W obrębie pieszego dystansu znajdują się Węgierskie Muzeum Narodowe, Muzeum Sztuki Stosowanej z olśniewającą, majolikową kopułą, Muzeum Historii i Religii Żydowskiej, Wielka Synagoga i Synagoga Rumbach zbudowana w roku 1872 według projektu, wówczas bardzo młodego i nikomu nieznanego, Ottona Wagnera. Bez wątplenia lokalizacja należy do prestiżowych.

Jednak Karoli Gaspar University of Reformed Church wydaje się jeszcze starszy, albowiem nawiązuje do idei, tradycji i ducha szkół zakładanych i prowadzonych przez ewangelików reformowanych z miejscowości takich jak Sarospatak (1531), Papa (1531), Debrecen (1538), Kolozsvár (1622) i Nagyenyed (1632).

Ewangelicy reformowani są potocznie nazywani kalwinami, co sprzeciwia się zaleceniom Jana Kalwina, osoby skromnej i dalekiej od wszelkich kultów, zaś sami wyznawcy chcą podkreślić, że to nie ojciec–założyciel definiuje ich rozumienie Kościoła i chrześcijaństwa, lecz oni sami, zainspirowani jego życiem i działaniem do samodzielnego studiowania i rozważań. Węgierski Kościół Reformowany ma więcej niż 2,4 mln wyznawców. Dla porównania – szacuje się, że w Polsce osób deklarujących to wyznanie jest około trzech tysięcy. Węgierscy ewangelicy reformowani stanowią niebagatelną część populacji liczącej 10 milionów, zatem ponad trzykrotnie mniejszej niż populacja polska. To drugie wielkie wyznanie na Węgrzech, co Polaków karmionych opowieściami o powszechnym węgierskim katolicyzmie zapewne zaskakuje.

Myśl i nauczanie Jana Kalwina

Jan Kalwin urodził się w 1509 r. w Noyon w Pikardii. Żył krótko (54 lata), pracowicie, z otwartym umysłem i żarliwą wiarą. Pochowano go tak, jak sobie życzył – w bezimiennym grobie na cmentarzu dla ubogich. Przebył drogę przeciwną do ścieżki Mar-

cina Lutra. Rozpoczął swoją edukację od studiów teologicznych, ale ostatecznie ukończył prawo. Credo jego nauki wyraża się pięcioma zasadami – *sola scriptura, sola fide, sola gratia, soli Deo gloria, solus Christus* – tylko Pismo, tylko wiara, tylko łaska, tylko Bogu chwała, tylko Chrystus. Trzy pierwsze zasady ewangelicy reformowani dzielą z luteranami.

Kalwin był niezwykleym reformatorem i myślicielem, choć nie wolnym od ludzkich przywar, wręcz grzechów. Jako jeden z nielicznych w XVI-wiecznej, niespokojnej Europie rozumiał znaczenie wykształcenia kobiet, a szkoły kalwińskie były otwarte dla dziewcząt, podobnie jak w przypadku chłopców – bez różnicy stanowej i majątkowej.

Jak na prawdziwego myśliciela przystało nie obawiał się zmian. Pierwsze wyświecenie kobiet w Kościele ewangelicko-reformowanym miało miejsce już w roku 1853. Współcześnie na czele dwóch największych Kościołów ewangelicko-reformowanych, czyli Kościoła Szkocji i Prezbiteriańskiego Kościoła USA, stanęły kobiety. To kalwiniści zakładali uczelnie słynące z wysokiego poziomu nauczania w Heidelbergu, a w USA – Harvard, Yale i Princeton. Kraje pozostające pod silnym wpływem kalwinizmu, jak Holandia, Szkocja, Anglia, USA od około XVIII wieku efektywnie rozwijały naukę, pozostając liderami także dziś.

W Gdańsku od XVII wieku przy kościele św. Piotra i św. Pawła (w Gdańsku wszystkie świątynie są piękne, cenne i unikatowe) działała szkoła mająca doskonałą opinię, w której jednym z rektorów był Jan Sereniusz Chodowiecki, wybitny lingwista i entuzjastyczny tłumacz prac Jana Amosa Komeńskiego. Chodowiecki wcześniej pełnił funkcję rektora w słynnym gimnazjum w Lesznie, a gdańszczanom wiadomo, że był stryjem uzdolnionego i cenionego artysty Daniela Chodowieckiego. W 1904 roku szkoła przeniosła się do nowej siedziby przy ul. Wały Piastowskie, obecnie I Liceum Ogólnokształcące. W tamtym czasie był to obiekt nowoczesny i doskonale wyposażony. Oprócz specjalistycznych pracowni w Szkole było obserwatorium astronomiczne i dostojna aula z organami. Do gdańskiej jedyinki uczęszczał i zdał maturę Przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk. Podobno uczeń przeciętny, jakkolwiek już wtedy żywo zainteresowany polityką.

Z postaci barwnie ekscentrycznych można przywołać Zbigniewa Sajnóga – artystę i założyciela Tranzytoryjnej Formacji Totart.

Nawet współcześnie myśl Kalwina jest błędnie rozumiana. Najczęściej zarzuca się Kalwinowi „bezlitosną” doktrynę, według której Bóg przeznaczył jednych do zbawienia, a innych do potępienia. Jednak to nie Kalwin jest pierwszym autorem idei predestynacji. Grubo przed Kalwinem głosili ją ojcowie Kościoła, a św. Augustyn, którego do radykalizmu popychało nieczyste sumienie, rozwinął ją w sposób szczególnie bezwzględny i – jak to u niego – pesymistyczny.

Nauczanie i działanie Kalwina wypełnia nadzieja dla tych, którzy jej najbardziej potrzebują – wykluczonych, zmarginalizowanych, osieroconych. Sam Kalwin odrodził w Genewie wczesnochrześcijańską opiekę w duchu *Listu św. Jakuba Apostoła* – brata Pańskiego, jak utrzymuje Uta Ranke-Heinemann oraz niektórzy teologowie. Każde nabożeństwo komunijne rozpoczynało się od zbiórki pieniędzy i jedzenia na rzecz potrzebujących. Kalwin uznał, że wszyscy wierni są kapłanami, a demokratyczność kościelnych struktur jest znakiem rozpoznawczym ewangelików reformowanych do dziś. Mimo że wysoko cenił pracę, byłby przerażony brutalnością kapitalistycznych rynków. Nie miałby wątpliwości, że sprzeniewierzyły się one służbie Bogu i bliźnim. Trzeba go także uznać za prekursora obrońców praw zwierząt, podkreślającego wartość i znaczenie zwierzęcych istnień, co innym Kościołom i dziś przychodzi z trudem.

Kalwin wzywał do samodzielności, lecz przestrzegał przed pychą. Był przekonany, że nikt (on także) nie ma monopolu na prawdę, a każde pokolenie powinno studiować i interpretować Biblię na nowo.

Dzień dzisiejszy

Karoli Gaspar University of Reformed Church

Karoli Gaspar University of Reformed Church składa się z Wydziałów – Humanistycznego, Prawa, Edukacyjnego, Teologicznego i Kolegium dla Nauczycieli. Wydział Prawa powstał jako pierwszy.

Na każdym wydziale są prowadzone liczne badania. Wydział Prawa zajmuje się badaniami nad przemocą w szkole, wyzwaniem nowych globalnych technologii, prawnymi i instytucjonalnymi aspektami zewnętrznych relacji Unii Europejskiej. Instytut Studiów Angielskich – badaniami kultury i literatury Kanady, kultury i literatury Irlandii, kognitywnej lingwistyki, problematyki translacyjnej i metodologii nauczania języka angielskiego i jego odmian. Interesujące propozycje należą także do Instytutu Studiów Niderlandzkich oraz Instytutu Języków i Kultur Orientu preferującego języki Chin oraz japoński i koreański. Co ciekawe, Kolegium dla Nauczycieli także realizuje projekt badawczy *„Development of the Roma mission strategy as well as the action plan of the reformed Church in Hungary”*. Romowie (niezasadnie zwani Cyganami, bo cyganie występuje niezależnie od etnicznych korzeni) zawsze stanowili sporą grupę w węgierskim społeczeństwie.

Wprawdzie Instytut Psychologii, oddalony o dwie godziny drogi od Rektoratu znajduje się w budynkach dawnych koszar na peryferiach miasta, ale nauka i kształcenie nie mają nic wspólnego z peryferyjnością. Instytut może się pochwalić badaniami nad otyłością, stosowaniem metod rysunkowych i projekcyjnych w praktyce klinicznej, badaniami nad rodziną i chronicznymi zespołami bólowymi pleców.

Z zachwytem odnotowałam badania w zakresie psychologii społecznej. Dr. Paszkal Kiss (choć uzus języka węgierskiego nakazywałby rozpocząć przedstawianie osoby od nazwiska) – opiekun merytoryczny stażystów ERASMUS+ specjalizuje się w badaniach nad tożsamością polityczną i jej związkami z tożsamością etniczną, stereotypami i grupami społecznymi. Jest też znawcą osiągnięć psychologii społecznej, w tym polskich trendów w psychologii społecznej. Nic dziwnego, że jego studenci dobrze orientują się w tej problematyce. Podjęcie także współpracy naukowo-badawczej, którą Węgrzy są bardzo zainteresowani, byłoby korzystne dla rozwoju Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Białymstoku. Strona węgierska jest również zainteresowana wysłaniem studentów na naszą Uczelnię i przyjęciem naszych studentów. Choć propozycję kieruje się do studentów wszystkich kierunków, mile widziani byłiby studenci psychologii,

którzy na pewno znajdą wiodące przedmioty z programu studiów psychologicznych, jak: psychologia rozwoju, psychologia osobowości, psychologia społeczna, psychologia społeczna w praktyce i inne. Wszystkie kursy są prowadzone w języku angielskim.

Psychologia społeczna nie zdominowała aktywności badawczej. Jest w niej również miejsce dla subtelnych i nieco tajemniczych zagadnień psychologii transpersonalnej i współczesnego mistycyzmu, podejmowanych w badaniach międzywydziałowych i interdyscyplinarnych. To rzadkość na europejskich uniwersytetach, a studia w zakresie psychologii mistycyzmu można znaleźć głównie w ośrodkach szwajcarskich rozwijających psychologię Jungowską. Kalwinowi, który kierował wspólnotą w Genewie, mogłoby się spodobać naukowe promieniowanie Szwajcarii na odległe miasta.

Nadzieją każdej szkoły wyższej są studenci. Ci, których poznałam podczas kwietniowego pobytu, część nadziei już spełnili. Kompetentni, myślący, zaangażowani w proces kształcenia i mówiący dobrym angielskim. Uniwersytet stworzył im warunki rozwoju, proponując kursy przedmiotowe w kilku językach – angielskim, niemieckim, holenderskim i hiszpańskim, a oni chętnie na te propozycje odpowiadają. Podkreślam kompetencje językowe studentów, ponieważ zdarzyło się podczas moich innych pobytów, że nie tylko studenci, ale i pracownicy naukowo-dydaktyczni posługiwali się – delikatnie mówiąc – słabą angielszczyzną. Dla cudzoziemki była to komunikacyjna tortura. Szczęśliwie, narody mówiące egzotycznymi lub trudnymi językami nie oczekują, że inni będą znali ich języki, ale skutecznie uczą się obcych i rozpowszechnionych.

To jak sprawnie funkcjonuje Karoli Gaspar University of Reformed Church oddaje wysoko informatywna strona uczelni (także w języku angielskim), nie wspominając o terminarzu prac na kolejny zbliżający się rok akademicki 2016/2017.